

kretanje ide svojim pobjedonosnim putem, tj. putem pobjede industrijskog kapitala. Vidi se, dakle, da se i nacionalno ekonomsko kretanje kao takvo može sagledati u svojoj zbiljskoj odredjenosti tek kada se rad shvati kao suština privatnog vlasništva.

Društvo - kako se ono čini nacionalnom ekonomistu - jest građansko društvo, u kojem je svaki individuum cjelina potreba i postoji za drugoga kao što i drugi postoji za njega samo ukoliko jedan drugome postaje sredstvo. Nacionalni ekonomist - kao i politika u svojim ljudskim pravima - svodi sve na čovjeka, tj. na individuum, s kojeg skida svako odredjenje da bi ga fiksirao kao kapitalista ili radnika.

Podjela rada je nacionalnoekonomski izraz društvenosti rada unutar otudjenja. Ili, budući da je rad samo izraz čovjekove djelatnosti unutar ospoljenja, ispoljavanja života kao ospoljenja života, to je i podjela rada samo otudjeno, ospoljeno postavljanje čovjekove djelatnosti kao realne rodne djelatnosti ili kao djelatnosti čovjeka kao rodnog bića.

Nacionalni ekonomisti su vrlo nejasni i protivrečni kad se radi o suštini podjele rada - koja se, naravno, morala shvatiti kao glavni pokretač proizvodnje bogatstva čim je rad bio spoznat kao suština privatnog vlasništva - tj. kad se radi o tom otudjenom i ospoljenom obliku čovjekove djelatnosti kao rodne djelatnosti.

Adam Smit: "Podjela rada ne duguje svoje porijeklo čovjekovoj mudrosti. Ona je nužna, polagana i postepena konzekvencija sklonosti prema razmjeni i međusobnom trgovanju proizvodima. Ta sklonost trgovini vjerovatno je nužna posljedica upotrebe razuma i riječi. Ona je zajednička svim ljudima i ne nalazi se ni kod jedne životinje. Životinja, čim odraste, živi oslonjena na samu sebe. Čovjeku je neprestano potrebna potpora drugih i uzalud bi je očekivao samo od njihove dobre volje. Bit će mnogo sigurnije obratiti se njihovom ličnom interesu i uvjeriti ih da njihova vlastita korist traži da čine što on od njih želi. Kod drugih ljudi mi se ne obraćamo njihovoj čovječnosti, nego njihovom egoizmu; mi im nikad ne govorimo o našim potrebama, nego uvijek o njihovoj koristi. - Budući da razmjenom, trgovinom, prodajom dobivamo većinu dobrih usluga koje su nam uzajamno potrebne, ta dispozicija za trgovanje je i izazvala podjelu rada. Na primjer, u plemenu lovaca ili pastira, pojedinac pravi lukove i strele brže i vještije nego drugi. On često zamenjuje sa svojim drugovima tu vrstu proizvoda za stoku, divljac, te uskoro primjećuje da ono posljednje može lakše pribaviti pomoću toga sredstava nego kad bi sam išao u lov. Iz sebičnog